

ВІРА І НАУКА

Згода, ворожнеча чи просто непорозуміння?

Всесвіт, Земля, життя, людина — звідки все це? Існувало завжди, виникло саме собою, створив Бог?

Ці питання завжди турбували людей. Недарма спроби на них відповісти є в найдавніших письмових пам'ятках усіх цивілізацій. Тисячі років тому відповіла на них Біблія, вже сотні років шукає на них відповіді наука. І тут ми постаємо перед новою низкою запитань: чи є непримиренні протиріччя між вірою і наукою?

Як ставитись до тверджень науки про вік Всесвіту, походження життя і людини?

Чи може наука довести, що Бога немає, або навпаки, що Він є? Що відповідати людям, які вказують на очевидні, як їм здається, протиріччя між тим, що написано у Святому Письмі, і тим, що стверджують вчені?

Федір Даневич
доктор фіз.-мат. наук,
зав. відділу фізики лептонів
Інституту ядерних
досліджень НАН України,
м. Київ

Одного разу мій однокурсник, довідавшись, що я віруючий, здивовано вигукнув: “Як ти, будучи вченим, можеш вірити в Бога?” Не пам'ятаю, що я йому тоді відповів, але зараз я б його запитав: “Як, ти займаєшся наукою і ти не віруєш у Бога?” Адже ціла низка відкриттів, зроблених ученими за останні кілька десятків років, свідчать про Бога, як написано: “Бо Його невидиме від створення світу, власне Його вічна сила й Божество, думанням про твори стає видиме” (Рим. 1:20). Антагонізм між вірою й наукою уже давно перестав бути таким очевидним, як це підносилося людям у першій половині ХХ ст. (а в Радянському Союзі — майже до останнього). Сучасна наука все більш настійно свідчить про Бога, оскільки відкриває все більшу складність і високий ступінь організації неживої матерії, а надто живого і людини.

Є принаймні три проблеми, які важко пояснити без припущення про Творця: про походження Всесвіту, про виникнення життя і людини. Крім того, накопичується все більше фактів про дивовижно точну відповідність деяких фізичних параметрів у Всесвіті

(розмірність простору, маси елементарних частинок, властивості дейтрона та ядра вуглецю-12, параметри електрослабкої взаємодії та інші). Ця проблема має назву *антропного принципу*, який в одному зі своїх формулювань звучить так: “*Всесвіт повинен мати такі властивості, щоб розумне життя могло розвиватися*”. І виникає запитання: як *такий* Всесвіт міг виникнути випадково?

Між тим треба підкреслити, що усі ці факти і проблеми не доводять існування Бога і правдивість Біблії, а лише вказують на Творця і на слабкість матеріалістичного світогляду, який стверджує, що для пояснення усіх явищ існуючого світу не потрібно нічого, крім неживої матерії. Врешті речт, аргументом учених-матеріалістів завжди буде: “ми поки що не можемо цього пояснити, а от у майбутньому...” Але тут важливо відмітити одну принципову річ: *наука не може довести, або спростувати буття Бога не тому, що вона ще не досягла необхідного рівня, а перш за все тому, що Бог відкривається не тим, хто хоче щось там довести чи спростувати (ученим, які своїми науковими методами досліджують усе, що під руку підвернеться —*

“Бог — архітектор”. Ілюстрація рукописної Біблії, XIII ст.

від квазарів до себе самих), а тим, кому Він Сам хоче відкритись.

А що ж скажуть віруючі вчені? І в Україні, і за кордоном є багато вчених — ширих християн. І часто вони цілком спокійно сприймають і еволюційні погляди, і вік Всесвіту, і навіть (комусь мабуть страшно подумати) походження людини від тварин. Понад те, ці вчені почасти займаються дослідженнями саме в цих напрямках науки. Тобто, віруюча людина спокійно пише у своїх наукових статтях про те, що вік Всесвіту становить 13,7 млрд. років, а Землі — чотири з половиною, що еволюція живого налічує понад мільярд років, а формування *homo sapiens* розпочалося сотні тисяч років тому на території Африки. І цей же вчений з вірою і трепетом сприймає вічні рядки книги Буття про те, як Бог за шість днів створив світ. Зате серед людей далеких від науки, і серед атеїстів, і серед віруючих, досить часто існує переконання, що наука і віра — несумісні. І зрозуміло, що на думку таких віруючих права Біблія, а наука злісно помиляється. Тому існує доволі книжок, фільмів, де робляться дорогі серцю таких ревнителів Біблії спроби довести, що світ існує 6500 років (або ж принаймні, значно менше, ніж кілька мільярдів), що ніяких слідів еволюції живого немає, що біблійну історію Потопу можна точно простежити у будові геологічних пластів.

Йдеться, як читач уже здогадався, про **креаціонізм**. Але треба чесно визнати, що креаціонізм (особливо ті його напрями, що близькі до протестантського фундаменталізму), строго кажучи, не є наукою. Побудований на спростуваннях наукових положень, які начебто суперечать Біблії, креаціонізм діє поза рамками наукового підходу до пізнання світу: він навіть не робить спроб побудувати цілісну, несуперечливу теорію існуючих явищ, не передбачає нові, не має практичних застосувань. Інша справа, що вчені-християни, є, звичайно, креаціоністами в тому розумінні, що

вони сповідають віру “в єдиного Бога Отця, вседержителя, творця неба і землі, і всього видимого і невидимого”. І тут важливо зауважити, що **в Біблії дане одкровення про те, що Бог створив світ, але це ще не означає, що нам відкрито, як саме Він це робив**. До речі, це дратує деяких атеїстично налаштованих науковців: “чому Бог, якщо Він усе знає, не дав людині інформацію про те, як влаштований світ?” — строго запитують вони. А тому, що в Біблії Бог говорить людям про щось набагато для них важливіше: як спасти душу свою “від цього лукавого роду”. А для спасіння людини детальне знання про те, як Бог творив світ, не є необхідним. Тому-то в Біблії і немає рівнянь квантової теорії поля, моделі утворення Сонячної системи, або розшифровки структури молекул ДНК (і слава Богу, а то що би вчені досліджували у своїх лабораторіях і про що писали б у наукових статтях, коли б усе було написане і відоме без них?). Крім того, важливо, в якій формі Бог дає людям своє одкровення.

Деяким, як ревнителю, так і критикам Біблії, непогано було б усвідомити, що мова цієї великої Книги — це не інструкція і не науково-технічний звіт, а, в першу чергу, висока поезія. А від поезії, при тому що вона лаконічно і найглибше відображає найрізноманітніші сторони людського життя, якось нелогічно вимагати математичної точності. Ми ж не кажемо, що вірші *Шевченка* чи *Пушкіна* суперечать науковим поглядам, коли там написано про бурю, яка віє та плаче, і про Дніпро, як він реве та стогне?

Отже, ми приходимо до простого висновку: **наука і віра є принципово різними сторонами людської (у випадку Біблії — боголюдської) діяльності**. Як, наприклад, музика і математика: адже нікому на думку не спадає довести за допомогою математичних теорем неправдивість фуг Баха, а за допомогою музики спростувати теорію диференційного числення. І чомусь ніхто не запитує про те, так де ж, все-таки, правда: у музиці чи у математиці? Отже, проблема зовсім не в тому, що наукове знання суперечить Біблії, а в тому, що воно суперечить нашому, почасти примітивному, розумінню цієї Книги книг. Між вірою і наукою, в принципі, не може бути непримиримих протиріч, оскільки вони по-різному відображають навколишній та внутрішній світ людини. Протиріччя виникають у людей, як правило, далеких від науки, між їхньою інтерпретацією Біблії і їхнім розумінням науки.

Поглянемо тепер на намагання деяких віруючих довести, щоб там не було, що Бог є, і що все було саме так, як написано в Біблії (точніше, як вони її розуміють).

Людина, створена за образом і подобою Бога, є вільною істотою. І Бог хоче, щоб ми любили Його не тому, що ми Його повинні любити, а просто так: такою любов'ю, якою Він любить нас грішних і недостойних. І зрозуміло, що свою свободу вибору людина втратить саме в той момент, коли існування Бога буде доведено так само неспростовно, як, наприклад, існування сонця на небі. До того ж, грішна людина негайно втратить можливість розкаятися і спастися від праведного суду Святого Бога. Адже тепер вона стане порушником очевидної, яка справді існує, і точноповідомленої людям Його волі (як у колоні злочинців, що йдуть під конвоєм: крок вліво або вправо — розстріл).

Тому-то людина рятується вірою, а не знанням, і ті “блаженні, що не бачили й увірували”! А якщо ми вимагаємо доказів, то чи не стаємо схожими на тих, хто пропонував Ісусу зійти з хреста? І коли мені доведуть з математичною точністю “істину”, що Бога немає (як же довго доводили, і колись таки, мабуть, “доведуть”!), то, як писав Ф.Достоевський: “мені краще хотілося б залишатися з Христом, аніж з істиною”. Бо ж “вірую, Господи, помози недовірству моему!”